Köle Gemilerinden Mülteci Botlarına

Endülüs'ün düşmesinin ardından agresif bir yayılmacılık sergileyen Avrupa güçleri, Afrika-Yeni Dünya ve Avrupa arasında Atlantik köle ticaretini kurarak insanlık tarihinin en karanlık dönemini başlattılar. 15. yüzyılın ortalarında başlayan bu süreç uzun yüzyıllar boyunca Afrikalıların vatanlarından kopartılarak bilmedikleri topraklarda plantasyon işçisi olmasıyla devam etti. Gemiler dolusu istiflenmiş insan kitleleri aylar süren yolculuk sonunda Yeni Dünya'ya ulaştılar. Ölenler, hasta olanlar veya cezalandırılanlar Atlantik Okyanusu'nun azgın sularına atılarak köpek balıklarına yem edildi. Yüzyıllar boyunca 15 milyon Afrikalı, köle olarak Yeni Dünya'ya taşınırken 2,5 milyon insan yolda ve bir o kadarı da vardıktan hemen sonra şatlara adapte olamayarak hayatını kaybetti.

Avrupalı beyaz sınıf dışında hiçbir milletin "gerçek insan" sayılmadığı bu karanlık dönem sonrasında dünyada "kapitalizm" denen ekonomik sistem şekillendi. Avrupa'daki ticari sermaye birikimi burjuva sınıfını doğururken teknik imkânların genişlemesi sonucu sanayileşmeye gidildi. Köle ihtiyacının ortadan kalktığı bu dönemde Avrupa'da kölelik yasaklandı. Artık insanların zoraki göç dönemi bitmiş, gönüllü göç dönemi böylece başlamış oluyordu.

Batı dünyası ile diğer milletler arasındaki ekonomik refah seviyesi açıldıkça insanlar gönüllü olarak Batı'ya akın etmeye başlayacaktı. Beyin göçü denen hadisenin yanında ailesini geçindirmek veya daha iyi şartlarda yaşatmak isteği içinde olan Hindistanlı, Pakistanlı, Meksikalı göçmenler Batı'ya ulaşacaklardı. Ülkelerindeki iç savaş, çatışma ve baskıcı rejimlerden kaçanların sığınacağı ilk liman yine Batı olacaktı. Yaşam standartları ve koşulları kötü olsa da, alınan ücretler ortalamanın altında olsa da, varılan yerde kültürel asimilasyona maruz kalınsa da Batı'ya göç kişisel refah için en kestirme yoldu.

Bugün de vatanlarında huzur bulamayan insanlar çareyi göç etmekte buluyorlar. Ekonomik refah seviyesi iyi durumda olan Avrupa ülkeleri, sahil güvenlik önlemleri ve göçmen yasaları ile kısıtlamalara gitseler de yine de insanların bu tehlikeli yolculuğa çıkmasına engel olamıyorlar. Ölümü göze alan bu insanlar ne olursa olsun Avrupa'ya ulaşmakta kararlılar. Akdeniz'de sık sık batan istiflenmiş göçmen botlarına rağmen bu zorlu yolculuğa çıkıyorlar. 2015'te Avrupa'ya denizden ulaşan göçmen sayısı 1.011.700 iken kara yolu ilen ulaşan göçmen sayısı 34.900. Sağ salim ulaşanların yanında bir de batan teknelerde can veren binlerce insan var.

Suriye, Afganistan, Irak, Eritre, Libya, Güney Sudan, Yemen ve Myanmar gibi ülkelerdeki siyasi kriz ve çatışma ortamı insanları göçe zorluyor. Akdeniz'de batan göçmen botları binlerce insanın hayatına mal oluyor. Uluslararası kurumların ve STK'ların sahil güvenlik botları, kurtarma operasyonlarında yetersiz kalıyor. Bu yüzden binlerce insan Kızıl Deniz ve Akdeniz'de boğularak can veriyor. Sadece son iki yıl içerisinde Kuzey Afrika'dan İtalya'ya ve Türkiye'den Yunanistan'a ulaşmak isterken 7.000 civarında insan, batan teknelerde boğularak can verdi.

Kim çözecek bu sorunu? Elbette dünyadaki mevcut sistem yapısal değişiklik göstermedikçe kimse çözemeyecek bu sorunu. Sadece alınan tedbirlerle sayılar kontrol altına alınabilecek ya da daha komplike kurtarma operasyonları düzenlenecek ama insanların göç etme zorunluluğu ortadan kalkmadıkça siyasi, dinî veya ekonomik nedenlerle mevcut güzergâhlardan ya da yeni alternatif güzergâhlardan insan akışı devam edecek.

2015 Dünya Göç Raporu verilerine göre dünyamızda 232 milyon uluslararası göçmen ve 740 milyon civarında da iç göçmen bulunmakta. Birleşmiş Milletlere bağlı Mültecilik Yüksek Komiserliği'ne kayıtlı mülteci statüsünde bulunanların sayısı 19,5 milyon. Bu da küresel düzlemde her yedi-sekiz kişiden birinin göç ettiğini göstermekte. New York, Londra, Paris gibi mega şehirlerin yanında İstanbul, Kazablanka, Dubai, Pekin gibi şehirler de artık yüksek oranda uluslararası göç almakta. Hatta ara istasyon olarak adlandırılan göçmenlerin bir müddet konakladığı Tunus, Cezayir, İskenderiye gibi şehirler bile bu sebeple hızlı nüfus artışı yaşıyor. Pek çok ülkede büyük kitlelerin yaşadığı mülteci kampları bulunmakta. Diğer önemli bir gösterge de göçmenlerin ülkelerine geri dönüşünün oldukça düşük düzeylerde olması.

Son yıllarda göçmenler Avrupa Birliği'nin (AB) korkulu rüyası haline geldi. AB, artan göçmen baskısı nedeniyle yeni tedbirlere başvururken yeni strateji, göçü Avrupa'ya yola çıkılmadan daha geçiş güzergâhlarındayken sonlandırmak. Alman *Der Spiegel*'in deşifre ettiği Almanya'nın başını çektiği gizli

görüşmelerde alınan kararlar, bu stratejinin hayata geçirilmesi için AB'nin üç yılda sekiz Afrika ülkesine 40 milyon sterlin ödeme yapacağı yönünde. Özellikle Afrika Boynuzu ülkelerini kapsayan bu plan, göçmenleri bu ülkelerdeyken durdurmayı hedefliyor. Maddi yardımın yanında sahil güvenlik desteği, sınır kontrolünde kameralı sistemler kurulması gibi başka destekler de var. İşin ilginç yanı, göçmen korkusu yüzünden Avrupa'nın hakkında tutuklama kararı çıkartılan Sudan Devlet Başkanı Ömer el-Beşir gibi isimlerle bile pazarlık yapmak zorunda kalması.

Artık göçler, dışarıdan bir gücün zorlaması yerine şartların zorlamasıyla gerçekleşiyor. Kölelik dönemi resmen bitse de onun şekillendirdiği dünyada Batı dışı toplumların çilesi sona ermiş değil. Bir zamanlar zorla köleleştirilen insanların akraba ve torunları şimdi dedelerinin yolundan bu yolculuğu gönüllü olarak sürdürmekte.